

Vyhlásenie Ústrednej rady SZPB ku kauze Múzea SNP

ÚR SZPB na svojom dnešnom zasadnutí potvrdila odmietavé stanovisko zväzu k presunu zriaďovateľskej pôsobnosti vo vzťahu k Múzeu SNP z rezortu kultúry na rezort obrany. Zároveň vyzvala na dôsledné odpolitizovanie tejto témy. Múzeum SNP nesmie byť predmetom politického boja ani mocenských chýtok. Za kľúčovú považuje ÚR SZPB skutočnosť, že Múzeum SNP nie je a nikdy nebolo koncipované ako vojenské múzeum. Dôvodom je fakt, že Slovenské národného povstanie a najmä protifašistický odboj nebol výlučne vojenskou záležitosťou. Samotné Povstanie pripravovalo politické, teda civilné vedenie reprezentované Slovenskou národnou radou, exilová politická reprezentácia, verejné inštitúcie ako rozhlas či národná banka a napokon aj väčšina partizánov pochádzala z radov civilného obyvateľstva.

Múzeum SNP vedecky skúma a mapuje všetky aspekty obdobia tzv. Slovenského štátu, nielen jeho armádu. Patrí sem domáca politika, priemysel, poľnohospodárstvo, doprava, kultúra, školstvo, verejná správa, zahraničná politika, životný štýl, národnostné otázky, činnosť ÚŠB, prenasledovanie politických odporcov, holokaust. To všetko je civilná a nie vojenská história.

ÚR SZPB nemôže súhlasiť s tým, aby sa z Múzea SNP ako samostatnej, ústrednej, celonárodnej inštitúcie stala regionálna pobočka rozpočtovej organizácie ministerstva obrany. Súčasnú postavu Múzea SNP totiž symbolizuje význam Povstania pre náš národ. Zároveň nás znepokojuje, že s navrhovaným presunom nevyjadrili súhlas žiadni odborníci z oblasti múzejníctva ani historici. Naopak, väčšina sa verejne stavia proti.

ÚR SZPB preto navrhuje, aby sa celá záležitosť vrátila na začiatok, aby rozhodovaniu predchádzala kritická analýza doterajšieho fungovania Múzea SNP a jeho pracovníkov vrátane vedenia a aby o budúcnosti múzea rozhodovali odborníci.

Protifašistický odboj a Slovenské národné povstanie sa nesmú stať dôvodom pre politické šarvátky, ale musia zostať vzorom a kľúčovým symbolom modernej slovenskej štátnosti a vyjadrením národnej súdržnosti.

ÚR SZPB dôrazne trvá na tom, aby Múzeum SNP zostalo v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR aj z dôvodu významu a postavenia mesta Banská Bystrica ako sídla a srdca Povstania proti nemeckému nacizmu a domácejmu fašizmu.

Bratislava 30. 6. 2021

Ten malý kolportér povstaleckých novín v pravej časti fotografie je Juraj Sarvaš.

foto archiv Múzea SNP

Kamelot uprostred Povstania

Martin Krno, Ján Rohár

Keď sme v 3. čísle Bojovníka uverejnili k článku o účasti Rómov v protifašistickom odboji fotografiu z námestia v srdci Povstania, všimli sme si, že pri skupinke vojakov postáva chlapec s baretkou na hlave. V ľavej ruke drží viacero novín. Zrejme kolportér... Vôbec nám nezišlo na um, že sa dozvieme jeho meno, keď budeme nakrúcať v Banskej Bystrici rozhovor s jubilantom, legendárnym hercom JURAJOM SARVAŠOM, ktorý sa dožil krásnych 90 rokov.

Málokto má také šťastie, aby každoročne na jeho narodeniny slávnostne pochodovali po parížskych Champs-Élysées príslušníci armády. Myslite si, že narodenie na Deň Veľkej francúzskej revolúcie ovplyvnilo vašu životnú púť?

Určite ide o mimoriadny dátum, po ňom sa zmenila celá Európa. Inak, na 150. výročie dobytia Bastily sa narodil môj veľký priateľ Ka-

rel Gott a o mnoho, mnoho rokov neskôr Marcelka Keblúšková, budúca slávna speváčka, ale aj astrologička a numerologička Lajferová. Mne vari najviac nápaditých vinšov prišlo práve na 200. výročie francúzskej revolúcie. Pravda, v júli 1989 som bol ešte mládenec, mal som sotva 58 rokov. Vtedy ľudia posielali telegramy. Mobily a esemesky ešte neboli.

Ďalšia, slovenská revolúcia vás pria-

mo zastihla. Nebolo to síce 14. júla, ale 29. augusta 1944. Mali ste vtedy trinásiť, tá už rozhodla o vašom osude?

Jednoznačne. Vyrastal som v čase vojny, no dajako sme to nepocíťovali, veď Slovensko bolo ochránené od ničivých náletov. Samozrejme, iba dočasne. Keď Američania 20. augusta 1944 bombardovali rafinérku v Dubovej, tak to vyvolalo u nás obrovské haló. Neskôr jedna či dve bomby padli i na Urpín, akurát sa konal radvanšký jarmok. Vtedy sa tradovalo, že ich spojenci zhodili schválne pri Radvani, aby mohli ingršpilci, ako sme volali kolotočiarov, nechať ľudí v tom zmätku jazdiť na kolotoči takmer hodinu. Nuž, Bystričania vstúpili do histórie druhej svetovej vojny tragikomicky.

(Pokračovanie na str. 4)

Slovenský svedok vraždenia na Ukrajine

Jan Adamec, český historik a politológ

Americká historička Wendy Lowerová sa vo svojej najnovšej knihe Odhalená roklina: Rodina, fotografia, masaker holokaustu vydala po stope desivého vizuálneho svedectva vraždenia na východnom fronte pred 80 rokmi. Ide o fotografiu z masakru v ukrajinskej obci Miropol' 13. októbra 1941.

Vojenské komando na nej zabíja ženu a dieťa. Lowerovú pátranie zaviedlo do Archívu bezpečnostných zložiek (ŠtB) v Prahe. Dospela k záveru, že autorom fotografie je slovenský vojak Ľubomír Škrovina. Podľa výpovede zo septembra 1958 jeho rota vykonávala strážnu službu na železničných mostoch a stanici.

Fotografie z masakru v Miropole

Na mieste masakru Škrovina nafotil viacero snímok, z ktorých sa Lowerovej v archíve podarilo nájsť päť. Sú tam však aj ďalšie, ktoré Škrovinovi zabavili a ktoré prav-

depodobne získal od iného frontového fotografa. Podľa americkej historičky bol svedkom vraždenia už predtým, a pretože ho veľmi znepokojovali, chcel mať o nich nejaký dôkaz. V civilných šatách by ich sotva mohol odfotografovať, no v uniforme spojeneckého vojaka asi páchatelia nevníмали jeho prítomnosť ako čosi nezvyčajné.

K dispozícii je aj Škrovinovo svedectvo, v ktorom opisuje okolnosti, za akých snímky vznikli. V septembri 1958 ho totiž v súvislosti s prešetrovaním zločinov POHG počas potlačania SNP vypočúvali i s ďalšími príslušníkmi armády ľudáckeho režimu ohľadom pôsobenia na východnom fronte.

Škrovina vykreslil masaker v Miropole pomerne podrobne. V nedeľu ráno (zrejme v októbri 1941) ho zobudili kolegovia s tým, že Nemci zaisťujú civilné obyvateľstvo židovského náboženstva a že počuť streľbu v blízkosti obce. Aj s dvoma ďalšími vojakmi ho veliteľ rot npor. Ivan Hruška poveril, aby zistili, čo sa deje. Škrovina zozbieral so sebou i fotoaparát.

(Pokračovanie na str. 7)

Osobnosti za zachovanie Múzea SNP

Pamätník a múzeum Auschwitz-Birkenau týmto vyjadruje svoju vďaku Múzeu SNP za dlhodobú a úspešnú spoluprácu. Naozaj si vážime úsilie, ktoré venujete neustálej údržbe a starostlivosti o Vašu národnú expozíciu umiestnenú v bývalom tábore Auschwitz I.

V roku 2002 bola československá expozícia zmenená a rozdelená na dve samostatné expozície: slovenskú na prízemí Bloku 16 a českú na poschodí v tom istom bloku. Obidve umožňujú návštevníkom prehliť si vedomosti o tragických časoch 2. svetovej vojny, holokaustu a o osude obetí Osviečimiu. Ešte raz by sme sa Vám chceli poďakovať za Vašu angažovanosť a neustálu starostlivosť o Vašu expozíciu. Taktiež si mimoriadne vážime a oceňujeme Váš vklad pri príprave sprievodcov, ktorí vykonávajú prehliadky v expozícii, a pevne veríme, že naša úspešná spolupráca vo všetkých týchto oblastiach bude pokračovať aj v nasledujúcich rokoch.

Andrzej Kacorzyk, zástupca riaditeľa Pamätníka a múzea Auschwitz-Birkenau

Za dlhú dobu spolupráce Pamätníku Terezín s Muzeem SNP jsem se spo-

Boli to politici, kto Vianočnou dohodou rozhodol o príprave Povstania. foto archiv Múzea SNP

lečnĕ se svými kolegy přesvědčil o tom, že Muzeum SNP je vysoce respektovanou a významnou institucí právě díky své nezávislosti, objektivitě a chápání Slovenského národního povstání jako celospolečenské revoluce, a nikoliv pouze jako „vojenské mise“. Obávám se značně, že zařazení Muzea SNP pod resort obrany by tuto instituci citelně poškodilo a vrátilo by ji v jejím historickém vývoji zpět. Ostatně, i Památník Terezín spadl v ur-

čitĕm období v době komunistické diktatury pod resort obrany, a nebylo to období nikterak šťastné či úspěšné.

Jan Roubínek, Památník Terezín

Považujem rozhodnutie o delimitácii Múzea SNP za odborne nezdôvodnené, organizačne nelogické a vecne nesprávne. Je to politický akt kabinetného charakteru bez vedomia a proti vôli samotnej organizácie, proti zmyslu jej existen-

cie a bez podpory stavovských odborných organizácií. Je to bezprecedentný krok politickej svojvôle, ktorého dôsledkom bude zničenie fungujúcej a rešpektovanej kultúrnej inštitúcie.

Darina Kárová, riaditeľka festivalu Divadelná Nitra

Podpisujem, lebo SNP a jeho múzeum nemožno redukovať na vojenskú záležitosť, to je grobiansky nápad, takto ponížiť novodobú podstatu nášho národného spoločenstva. Kultúra určuje našu modernú identitu.

Ján Stena, sociológ

Podpisujem, lebo musím! Nemožno zavierať oči.

Gabriela Rothmayerová, novinárka, publicistka, spisovateľka a bývalá politička

Múzeum SNP sa od svojho založenia a výstavby – ktorú som už vtedy sledoval – stalo neodmysliteľnou súčasťou môjho mesta a pod súčasným vysoko erudovaným vedením jeho význam presahuje „hranice“ nášho štátu. To všetko dosiahlo najmä vďaka tomu, že je relatívne nezávislé – a mám obavu, že jeho „podriadenie“ pod Vojenský historický ústav by túto potrebnú „životaschopnosť“ oklieštilo.

JUDr. Peter Vízner, advokát

Teraz nás musia vidieť

Braňo Ondruš

SZPB má jedno náročné obdobie za sebou a druhé pred sebou. Pandemické obmedzenia okresali činnosť miestnych i regionálnych štruktúr a realizáciu aktivít voči mladým ľuďom takmer úplne znemožnili. A hoci vláda nám dala tak málo peňazí, ako už vyše desaťročie nie, predseda Pavol Sečkář vyzýva oblastné organizácie, aby uvoľnenie opatrení využili na organizovanie tradičných i nových podujatí s účasťou verejnosti.

Po prvýkrát v tomto roku sa mohla zísť Ústredná rada Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (ÚR SZPB). V hodnotení plnení zjazdových uznesení dominujú aktivity voči mladej generácii: „Zakladanie klubov mladých nejde tempom, aké by sme privítali. Čiastočne za túto situáciu môže i to, že školy prakticky rok boli v systéme dištančného vzdelávania.“ Aj aktivity komisií boli negatívne ovplyvnené pandemiou: „Prednášky, súťaže a akcie vyžadujúce osobnú účasť sa v podstate nikde nekonali, alebo iba veľmi obmedzene.“

Oslovovať mladých

Positívom, naopak, je rozvoj internetovej komunikácie zväzu: „Internetová stránka zlepšila podstatne svoj vizuál, je lepšie čitateľná, sú na nej linky na facebook a Bojovníka. Facebook SZPB má veľmi slušnú sledovanosť, predpokladáme, že ju sleduje mladá a stredná generácia.“

Úspechom je vydanie zborníka literárnych a výtvarných prác detí pod názvom Kytica 75 ruží k oslobodeniu a ďalších dvoch zborníkov k témam SNP, aktuálnym sociálno-ekonomickým problémom a vývoju fašizmu po roku 1945 na Slovensku, na ktoré vlani finančne prispelo ministerstvo kultúry.

Aj s málom peňazí

Hoci vláda tento rok dramaticky znížila príspevok na činnosť zväzu, schválený rozpočet umožňuje oblastným výborom realizovať najmä tradičné podujatia. ÚR SZPB rozhodla o znížení prostriedkov na administratívu, aby zostali peniaze na financovanie akcií. Osobitne dôležité je to v nadchádzajúcom období osláv výročia SNP.

Ak sa pandemická situácia nezhorší, musíme sa vrátiť aj do škôl a vôbec medzi mladých. Zväz opäť podal na ministerstvo kultúry niekoľko žiadostí o dotácie na projekty, ktoré majú najmä mladej generácii priblížiť nielen protifašistickú tradíciu, ale aj aktuálne hrozby neofašizmu, neonacizmu či rasovej neznášanlivosti.

Hoci bez peňazí sa podujatia robia ťažko, preukážme akcie schopnosť a životaschopnosť nášho zväzu aj v týchto podmienkach. Nech celá spoločnosť vidí, že ako jedno z najväčších združení na Slovensku plníme svoje poslanie, ktoré je aktuálne aj vyše 75 rokov po vojne.

Uznesenie 6. zasadania Ústrednej rady SZPB

konaného 30. júna 2021

I. SCHVAĽUJE:

1. Správu o plnení rozpočtu SZPB za rok 2020
2. Internú Smernicu č. 2 o verejnom obstarávaní
3. Rozpočet SZPB na rok 2021
4. Rozdelenie príspevku MV SR v pomere 70 % pre oblastné organizácie a 30 % pre ÚR
5. Stanovisko SZPB, v ktorom je vyjadrená podpora zachovania zriaďovateľa Múzea SNP v Banskej Bystrici
6. List predsedu SZPB predsedovi Vlády SR zaslaný aj predsedovi NR SR

II. POTVRDZUJE:

Annu Beňovú (OblV Stará Ľubovňa) za člena ÚR SZPB

III. BERIE NA VEDOMIE:

1. Priebežnú kontrolu plnenia uznesení XVII. zjazdu oblastnými organizáciami
2. Kontrolu plnenia uznesení Predsedníctva a Ústrednej rady SZPB a Pokynov predsedu SZPB s pripomienkami
3. Správu o činnosti P ÚR a ÚR SZPB
4. Stanovisko Ústrednej revíznej komisie k rozpočtu SZPB za rok 2020
5. Žiadosť I. Čombora o uvoľnenie z funkcie podpredsedu SZPB

6. Informáciu o stave hospodárenia SZPB za obdobie 1 – 5/2021

7. Informáciu o obnove Zmluvy medzi Smer-SD a SZPB a Informáciu o podpísaní Zmluvy medzi Hlas-SD a SZPB
8. Informáciu o návšteve ÚR SZPB veľvyslancu Kazašskej republiky Romana Vasilenka a Informáciu o návšteve ÚR SZPB veľvyslancu RF Igora Bratčikova
9. Informáciu o oslavách 77. výročia SNP, sprievodné akcie a delegovanie členov P ÚR a ÚR SZPB. Na oslavách SNP vystúpia v Banskej Bystrici J. Pacek a v Bratislave M. Krno.

IV. UKLADÁ:

A. Ekonomickému oddeleniu

1. Dopracovať Smernicu č. 1 o cestovných náhradách pri používaní súkromných motorových vozidiel
T: 30. 8. 2021
Z: vedúca ekonomického oddelenia

B. Oblastným výborom SZPB

1. Dodržať termíny nahlásenia odberu a objednania členských známok na rok 2022, Ročenky odbojára a príspevkov do Bojovníka
T: 15. 7. 2021
Z: predsedovia OblV SZPB

Momentka zo zasadania ÚR SZPB.

foto B. Balogh

SLOVENSKÁ
SOCIÁLNA
DEMOKRACIA

NEZABUDNEME, ŽE

NAŠE NAJCENNEJŠIE DUCHOVNÉ HODNOTY PRINIESLI SV. CYRIL A SV. METOD

Príchod sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu znamenal pre budúcnosť slovenského národa významný okamih, ktorý neskôr definoval podobu našich tradícií, nášho národného povedomia a civilizačného okruhu, ku ktorému sa dodnes hlásime.

Je tomu už takmer 1160 rokov, odkedy dvaja solúnski vierozvestci prekročili Dunaj a z prostredia dnešnej obce Branč sa pozreli na Nitru. Apoštoli Slovanov priniesli na naše územie písmo, kresťanstvo, vzdelanosť a prvky civilizácie, ktorá v tom čase prežívala jar svojho rozmachu.

Vďaka ich odkazu sme dokázali sformovať našu vlastnú národnú identitu, na ktorej neskôr stavali svoje

myšlienky mnohí národní myslitelia od štúrovcov, cez slovenskú inteligenciu vo vojnovom a povojnovom období, až po moderných politikov, ktorí položili základy prvej samostatnej Slovenskej republiky a odkaz sv. Cyrila a Metoda preniesli do preambuly základného dokumentu štátu – Ústavy SR:

„My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy.“

Dnes je dôležitejšie než kedykoľvek pred tým, pripomínať si a ctiť odkaz, ktorý nám tu zanechali solúnski učenci. V dňoch 6. a 7. júna sme si pripomenuli významné 160. výročie prijatia Memoranda národa slovenského, na základe ktorého sa neskôr vytvorila aj prvá duchovná, politická a kultúrna ustanovizeň Slovákov – Matica slovenská.

Doba, v ktorej dnes žijeme, je pretkaná silným vplyvom kultúry Západu, ktorý tlačí všetky štáty nášho civilizačného okruhu k opúšťaniu vlastných tradícií a preberaniu bezduchej kultúry konzumu, pre ktorú je národ so silnými tradíciami prekážkou. Na tieto trendy spochybňovania vlastných koreňov dopláca aj Matica slovenská, kto-

rá sa počas pôsobenia pravicovo-liberálnej vlády dostala na okraj záujmu a je postupne odrezávaná od zdrojov a podpory zo strany štátu.

Duchovné hodnoty, na ktorých už viac ako tisíc rokov stojí slovenský národ, nesmú byť prekonalné neosobnou kultúrou, ktorá je nám Slovákom zo svojej podstaty cudzia. Nesmieme zabúdať na národno-oslobodzovacie boje, ktoré sa v mene nášho prežitia a v mene ochrany našej domoviny viedli stovky rokov najmä s duchovnou podporou tradícií viery, písma a vzdelanosti, ktoré nám pred takmer 1160 rokmi priniesli sv. Cyril a Metod.

Robert Fico
predseda strany

Kamelot uprostred Povstania

(Dokončenie zo str. 1)

Ale hádam ste o druhej svetovej vojne predsa len čosi vedeli aj pred tým bombardovaním...

Iste, pripomínali nám v škole, že Slovensko bojuje po boku Nemecka, ale o dajakej veľikánskej propagande orientovanej na deti sa nedá povedať. Moja mama pracovala v továrni na vatelín, v Hornej ulici bola maličká fabrika. Vlastnil ju Keméni, žid. Bol to mimoriadne dobrý človek a predstavte si, zachránil sa, ani nešiel do koncentráku. To iste bol zázrak! V čase Povstania sme žili hore na Bakosovej ulici, vtedy na Jesenskom vršku, na okraji mesta. Stál tam iba rad domčekov so záhradami. My sme bývali v podnájme, v gazdovskom dome uja Rafaja aj s inými rodinami. Narodil som sa síce v Radvani nad Hronom, ale čoskoro sme sa s mamičkou presťahovali kvôli jej práci do Bystrice. A tam sme vždy podvečer, ani nie na laviciach, no na takých foršniach sedávali a počúvali starších politizovať. Keď začali nad údolím Hrona častejšie hučať vojenské lietadlá, starý múdry pán Ondříci, troška hrbatý, hovorieval, veru to neznačí nič dobré, bude vojna aj u nás. Ale my deti sme to stále celkom nechápali.

A váš bezprostredný prvý dotyk so Slovenským národným povstaním?

Môj brat Ján, vtedy 17-ročný krajčírsky učeň v salóne na Kapitulskej ulici, ktorého majiteľom bol výborný odborník Čech Juřena, zrazu zmizol i s kamarátom Ferom Novákom. Objavil ho mamin švagor, inak veľký antifašista zo Skubína. Dnes ide o súčasť Banskej Bystrice, no vtedy bola známa ako komunistická dedina. Ujo prišiel za mamou a hovorí: „A vieš ty, kde je Jano? Na Prašivej u partizánov!“ Keď išiel nákladným autom cez Staré Hory, zastavili ho jegerovci, ktorí znášali do dolín zbrane, ktoré im v horách spúšťali sovietske lietadlá padákmi. Jedného rána, keď som sa zobudil, po-

čuli sme streľbu. Hneď som letel z Jesenského vršku do mesta: Čo sa robí? To jeden miestny Nemeц strieľal do partizánov, ktorí práve obsadili Bystricu. Zneškodnili ho. Zvedavý

zo troch povstaleckých kamelotov, no takú čiapku aj taký kabát som nosil. Zrejme to budem ja. Dosiaľ mne neznámy novinár sa ma spýtal: „Máš čas, Janko?“ Vtedy tak všetci oslovova-

ma upokojovala, vraj sa nič také nestalo. „No ráno o ôsmej tam pôjdem zase,“ tvrdím. „Nikam nepôjdeš!“ už nevelmi rozhodne stála za svojim. „Musím, veď to som sľúbil...“ „No tak dobre,

Raz sa však optimistické časy Povstania v Banskej Bystrici skončili. Pamätáte sa na ten posledný deň, 27. október?

Dovtedy som nevnímal čas bojov ani porážky povstalcov.

Juraj Sarvaš je pútavý rozprávač.

ako každý chlapec som pribehol na námestie. Tam všade nákladné autá, vojaci, kopa ľudí... Totálny frmol. Ako som tam zostával pri Kapitulskej kostole, dnes svätého Františka Xaverského, oslovil ma jeden pán, teraz neviem, ako sa volal, ktorý sa predstavil ako redaktor týždenníka Nové slovo.

To sa dostávame do vašej etapy života, ktorú ste tak živo zobrazili v knižke Príhody kamelota vydané v roku 1969.

Áno. Zo tridsať rokov po SNP mi ukázal jeden môj priateľ novinár archívnu fotku z dnešného Námestia SNP v Banskej Bystrici z roku 1944. Reku či ten chlapček s hrbou novín nie som ja. Detailne mu do tváre nevidieť. Poznal som vtedy ešte

li cudzích chlapcov. Samozrejme, mal som čas. „Tak pod' so mnou!“ Išiel som s ním po Národnej ulici, tam bola redakcia Nového Slova. Naložili mi na ruky kopu tlačív. „Toto rozdávaj,“ hovoria, „predávaj, za toľko a toľko halierov...“ A ja som hneď začal predávať noviny, leťáky som rozdával zadarmo. Jeden sa volal Útok, tak som si vymyslel slogan: Útok z Vrútok, lebo sa tam akurát tvrdo bojovalo. Ponúkal som Pravdu, Národné noviny a neskôr, keď 24. septembra vyšlo prvé číslo, aj Nové slovo. „Do večera,“ prízvukovali, „keď to predáš, sa vráť.“ Viete, taká tá kamelotská hrdosť mi dala pocítiť, aby som nevracal noviny, čo najviac ich treba predať. Preto som do tmy chodil po Bystrici. Do redakcie som sa vrátil až okolo deviatej. Vysypal som im tam nejaké koruny, pár mi hneď dali do vrecka. Ohromne sa im to páčilo: „Zajtra ráno príď o ôsmej.“

Tak to ste domov pred pol desiatou večer určite neprišli. Čo na to vaša mama?

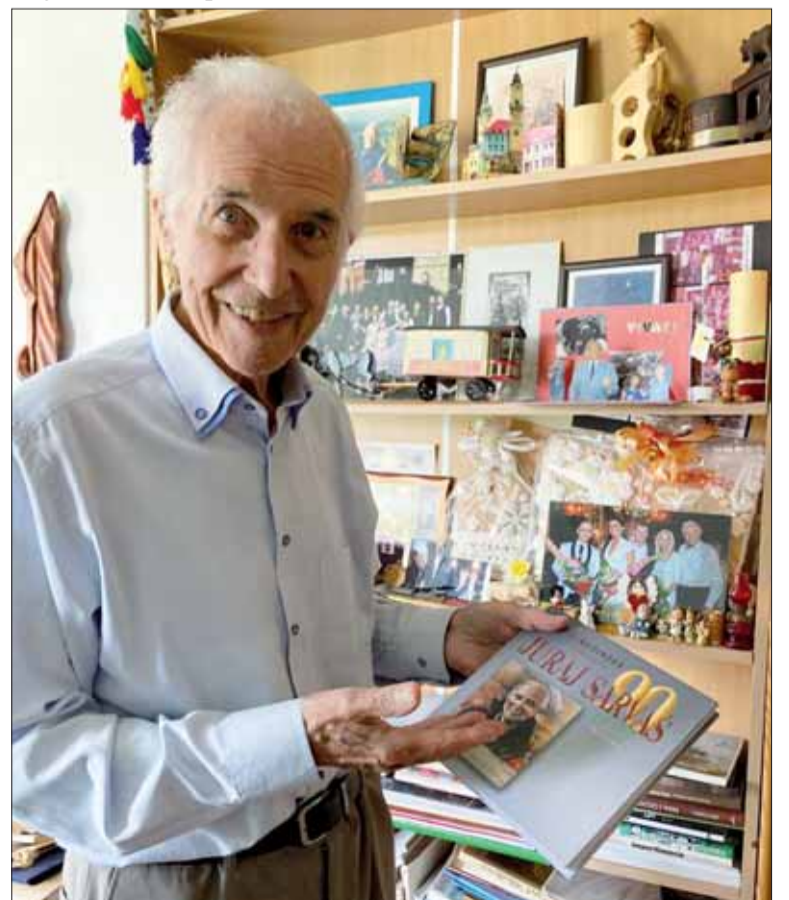
Ihneď ma vybuchnatovala: „Kde si bol?! Nevidíš, čo sa robí?“ Pochopil som až neskôr, že mala strach, všade sa strieľalo, brat partizán... Mrzelo ma to, s takým plačom som jej vysypal na stôl peniaze. „Veď som aj zarobil,“ vzlykal som. Mama

chod.“ Na druhý deň som išiel do redakcie a stal som sa oficiálnym kamelotom Povstania. Tak som to ako chlapec vnímal, že slúžim naozaj niečomu dobrému. Stávali sa mi prípady, že muži v leteckých uniformách, ktorí hovorili po anglicky, sa smiali, že slovenčine nerozumejú, no dali mi peniaze.

Vždy som si prečítal stranu novín, aby som mohol vykrikovať aktuálne heslá. Posledné Nové slovo vyšlo 22. októbra tak, že tam bola na celú stranu karikatúra Tisu a Hitlera. Už sa blížil front, nešťastný som kráčal s hrbou nepredaných novín podvečer do redakcie a tam už visela ceduľa „Odišli sme.“ Bol som

V uniforme je brat Andrej a v civile brat Pavol počas Povstania.

Kto by mu hádal deväťdesiatku...

z toho hotový. Vrátil som sa domov. Pán Ondříci prišiel k nám. Čo s tými časopismi? Musíte ich popáliť, lebo nás všetkých postrieľajú. Tak sme ich dali do starého sporáku. Ťažko to šlo, páliť takú hrču novín.

A čo vaši ostatní súrodenci? Napríklad Andrej Sarvaš, na ktorého si pamätáme v 90. rokoch ako predsedu mestskej organizácie SZPB v Bratislave. Bol predseda redaktorom Slobodného slovenského vysielateľa.

Ako som spomínal, brat Janko bol v partizánskej jednotke Alexeja S. Jegorova. Raz sa prišiel ukázať k nám na Jesenský vršok. Najstarší brat Andrej dva či tri dni po vypuknutí Povsta-

lupčianskom zámku, no potom ho ako civilistu prepustili. Bol to útlejší pán v civile s okuliarmi, celý sa od strachu triasol. Mama humanistka mu povedala, poďte k nám, nebojte sa, nič sa vám u nás nestane. Ponúkla mu lokše, ktoré sa pripravovali iba z múky a vody, vtedy sa ani chlieb nepiekol. Keď sa s nami lúčil, povedal nám, že ak by sme niečo potrebovali, aby sme sa naňho obrátili. Po čase mamu predvolali na Hlinkovu gardu za Hronom, kde bolo pod Urpínom malé a veľké kino Bio. Báli sme sa, či sa vôbec vráti. Ale tam jej dali prísyp od doktora Müllera, ktorý jej poďakoval za záchranu. Poslal jej aj peniaze, no tie nám nedali. Tie by sme ani nechceli.

povstalci potrebovali na sviety. Na námestí v obchode Laky a oleje u pána Kysela mi vždy naložili plný hatyžák, ako sme vtedy nazývali ruksak. Partizáni mali dole na Starých Horách aj stráž a vysielateľkou avizovali, že ide Ďurko, prípadne, že sa blížia Nemci. Vtedy naši chlapi zostali schovaní v horách. Ale ak Nemci povýše Richtárovej prekročili lávku cez potok, tak nastal boj. To sa raz stalo aj vtedy, keď som tam bol. Gulky lietali na všetky strany. Občas som tam i prespával, a tak som sa vracal ráno dolinou vo vysokom snehu pešo do Bystrice. Zrazu oproti mne išla hliadka jedenástich nemeckých vojakov, dodnes to vidím pred sebou. Chodník bol úzky, ujsť ne-

V roku 2019 Jurajovi Sarvašovi v Sliači slávnostne odovzdali lavičku velikánov, na ktorej sedí s dcérou Svetlanou, herečkou Divadla J. G. Tajovského vo Zvolene.

nia prišiel zo Sečoviec, kde pôsobil ako učiteľ. Predtým spolupracoval s antifašistom Ondrejom Plávkom. Prihlásil sa v povstaleckom rozhlase, kde ho privítal výborný herec Banskobystrického ochotníckeho súboru Ctibor Kováč, rovnako vynikajúci Števo Slivka, talentovaný básnik Ivan Teren, spisovateľ Gabriel Rapoš, Ctibor Štítnický a ďalší. Všetko to boli mladí, 20–23-roční chlapi, preto ma dosť mrzí, že sa na Slobodný vysielateľ z roku 1944 zabúda. Bratia, aj Paľko, potom ustúpili do hôr.

Traja bratia partizáni... To sa iste nedarilo zachovať v utajení. Neudal vás niekto z miestnych?

Okolo nášho dvora sa všetko valilo hore na Donovaly. Vedľa nás bývali Škrabalovci, ujo Vlado bol veľký komunista. Ušiel, zrejme mu dali avízo, no už sa nikdy nevrátil. Vtrhli tam v noci, periny im rozhádzali, rozpíchali, toho sme boli svedkami. Naša rodina mala hádam šťastie v tom, že z hory do drevárne na našom otvorenom dvore pribehol dajaký muž. Mama mi hovorí: „Chod' sa pozrieť.“ Vysvitlo, že išlo o profesora Müllera, ktorý na Slovensku študoval dajaké staré náhrobné kamene Nemcov. Povstalci ho uväznili na

Vaša matka bola určite fenomenálna. Narodili ste sa ako pohrobok, váš otec bol ako vojak v prvej svetovej vojne ťažko ranený, čo ho sprevádzalo po zvyšok života. V roku 1931 zanechal po sebe osem sirôt.

Áno, mamu doteraz obdivujem. Chorý otec navyše posledné roky veľa pil, tak po jeho pohrebe sa na ňu obracali viacerí krčmári, že u nich začal sekeru. Roky to po halieroch splácala. Bola robotníčka, ale veľká speváčka v kostole a slovenská vlastenka. Tak ako ona, ani ja patriotizmus neberiem ako patetické búchanie sa do prs. Vždy, keď som bol v cudzine, s láskou som sa vracal domov.

Vráťme sa k vašim starším bratom. Ako to bolo s nimi po potlačení Povstania?

Dostali sme avízo, aby som prišiel na Richtárovú, osadu Starých Hôr. Vybral som sa tam s kamarátom Jožkom Némethom, ktorého otec bol žandár, ale tiež antifašista. Zariadil nám potrebné priepustky, aby nás pustili mimo Bystrice. Keď som tam dorazil, u Makovníkov, teda u môjho švagra, som videl, ako sa tam sušia plumky. Spoznal som v nich Ondříkove nohavice. A tak som sa s najstarším bratom stretol. Potom som niekoľkokrát na Richtárovú prišiel aj s karbidom, ktorý

bolo kam, tak som z neho pred nimi vystúpil a uvoľnil cestu. Pomysel som si, to bude mela. A keď som tam o dva týždne zase išiel, tak sa moje predtuchy potvrdili. Partizáni museli na votrelcov strieľať. Jedného Nemca zajali, druhého ranili do nohy. Zajatých Nemcov nezastrelili. Naložili ich na sane a odviezli na ich štáb do Richtárovej. Takí boli humanisti. Okrem Andreja bol medzi partizánmi pod Jelenskou skalou aj brat Paľo. Janko sa dostal na Turiec, kde ich chytili esesáci a poslali do koncentračného tábora v Nemecku. Nič sme o ňom nevedeli, vrátil sa až na jeseň 1945. A tak sme sa zase všetci šťastne stretli.

Ako si spomínate na príchod osloboditeľov? Máte nejaké zaujímavé príhody aj z tohto obdobia?

V našom širokom dvore, do ktorého sa dalo prísť aj autom, sa najskôr usadili Nemci. Nakonca ma jeden z nich za ucho zobral, nech mu reku poukážem celé gazdovstvo, dreváreň a tak. No a keď prešiel front, tak sme tu vítali Rusov. Najprv privälali dvaja na koňoch, lebo vedľa v záhrade bolo nemecké stanovisko, ktoré bolo treba zlikvidovať. Jedného z červenoarmejcov sme prezývali Žmurko, veľa fajčil, no bol to správny

S folklórnym súborom Podpolanec v populárnej televíznej relácii Zem speieva 3. 12. 2020.

chlap. Dal nám chlapcom strieľať z automatu na lúke. Raz ma zobrali na miesto, kde budovali guľometné hniezdo pri ústupovej trase. Inak sme mali veľké šťastie, lebo kúsok od nášho domu padla „dvadsaťštvorka“, najväčšia delostrelecká puma. Celým barákom to riadne zatriaslo, keby ho zasiahla, nič by po nás neostalo. Strašné, ale nezabudnuteľné spomienky.

Krstili vás pred 90 rokmi v evanjelickom kostole, kde posledných 16 rokov svojho života kázal štúrovský básnik Andrej Braxatoris Sládkovič. Maturovali ste na gymnáziu pomenovanom po ňom. Vo svojom byte máte viaceré Sládkovičove vyobrazenia. Logicky sa dá využiť vaša spojitosť s jeho literárnym dielom, lebo ste považovaný za jedného z najlepších slovenských recitátorov.

Sládkoviča milujem. Marina je úžasná, svojimi 291 slohami zostáva najdlhšou básňou o láske na svete. Napísal aj vy-

nikajúceho Detvana. Celý život venoval slovenskému ľudu. Zakladal školy v banskobystrickom okrese, bol to všestranný, vnútorne veľmi silný a dobrý človek. Vtedy nik neprešiel povedľa radvaňskej fary bez toho, aby sa nezastavil u Sládkovičovcov, kde ho pohostili, hoci sám pán farár, ako sa môžeme dočítať z listov, nemal ani na dobrý kabát. Podobne ako ja bol ôsmym dieťaťom svojich rodičov, hoci tých bolo spolu až sedemnášť! Napísal aj krásne básne pre deti, i jednu mimoriadne vtipnú – Opili svet. Celý môj život sa tiahne so Sládkovičom... Ako mládežník som hral v mestskom divadelnom združení, ktoré potom nazvali po ňom. Prvé, čo som umelecky predniesol, bol Detvan. Keď v roku 1941 v Radvani odhalovali Sládkovičovi sochu od Frisca Motošku, tak ma mama zobrala na túto obrovskú slávnosť ducha. Na to sa nedá zabudnúť.

Foto: Ján Rohár a archív Juraja Sarvaša
(Dokončenie v ďalšom čísle)

Miestny odbor Matice slovenskej v Galante
a
Dom Matice slovenskej v Galante
Vás srdečne pozývajú na

VATRU ZVRCHOVANOSTI

a

4. ročník prehliadky speváckych súborov
pôsobiacich pri Matici slovenskej v okolí Galanty

16. júla 2021 (piatok) o 17.00 hod
v Atrii Domu Matice slovenskej v Galante

Projekt sa realizuje s finančnou podporou Mesta Galanta
podujatie finančne podporili aj:
Slovenská národná strana, strana SMEK - SD
Spoluorganizátori: Oblasť SZPB

Program

1. Štátna hymna. /17:00/
2. Prívetanie. /17:05/
3. Prejav k podujatiu.
4. Príhovory hostí.
5. Prehliadka speváckych súborov /17:20/

SZ Nádziej Koláty, SZ Seniorklub Galanta, SZ Pustakgrčanky Pusté Sady,
SZ Krojovanka Zemiansky Sady, SZ Šúrovčanka Šúrovce

6/Zapálenie Vetry - pieseň "Kto za pravdu hri": /19:00/
7/Voľné spoločenské posedenie, spev, zábava,... /19:15/

MO MS Galanta – Ľubomír Kmeč Dom MS Galanta – Peter Schvántner

Kazachovia na frontoch vlasteneckej vojny

Počas Veľkej vlasteneckej vojny bol Kazachstan súčasťou Sovietskeho zväzu v postavení zväzovej socialistickej republiky. Preto sa aj jeho obyvatelia po vpáde armády nacistického Nemecka na územie ZSSR 22. júna 1941 zapojili do obrany spoločnej vlasti.

Do radov Červenej armády povolali 1,2 milióna mužov z Kazachstanu. Pribudli k 178-tisícom, ktorí dovtedy slúžili vo vojsku. Stovky ich boli už na začiatku vojny medzi obrancami prihraničnej pevnosti Brest.

V bitke o Moskvu sa vyznamenala najmä 316. pešia divízia generála Ivana V. Panfilova, ktorý roky pôsobil ako vojenský veliteľ v Strednej Ázii (padol 19. 11. 1941 pri Volokomsku) a 312. pešia divízia pod vedením plk. A. F. Naumova. Nepriateľovi kládol húževnatý odpor 1073. strelecký pluk pod velením Bauyržana Momyšulyho. Pri obrane hlavného mesta prejavovali hrdinstvo aj politickí pracovníci panfilovskej divízie P. Vichrev, M. Gabdullin a guľometník T. Točtarov.

Jedným z hrdinov bol Adilbekov

Počnúc 6. septembrom 1941 sa kazašské jednotky aktívne podieľali na obrane Leningradu. V lete 1942 vstúpili do frontovej zóny pri Stalingrade. Podobne bojovali v Kurskom oblúku a na iných miestach, zúčastnili sa na oslobodení Bieloruska, Pobaltia, Moldavska a Ukrajiny.

V bitke pri Kyjeve sa vyznamenal 47. tankový pluk samostatnej stráže prielomu na čele s Galijom Adilbekovičom Adilbekovom, ktorý prejavoval udatnosť už od prvých dní vojny: vo Vitebsku (vyznamenanie Červenej zástavy), v protiofenzíve pri Trubčevsku a v roku 1942 neďaleko Stalingradu. V septembri

1941 o ňom v ústredných novinách uverejnili dva od seba nezávislé články vo Večernej Moskve a v Izvestijách. Padol v boji na Ukrajine 21. októbra 1943.

Kazašskí bojovníci v rámci Červenej armády zaútočili i na Berlín, Rachimžan Koškarbajev

Príslušníci Červenej armády z Kazachstanu na východnom fronte.

foto archív autora

bol jeden z vojakov, ktorí vyvesili víťaznú zástavu nad Reichstagom. Medzi formáciami, ktoré oslobodzovali Poľsko, Bulharsko, Československo, Maďarsko, Rumunsko, Juhosláviu a Rakúsko, tvorili najmä Kazachovia tieto divízie: 72. gardovú krasnogradskú, 73. Stalingrad – Dunaj, 27. gardovú novobugskú, 150. idritsko-berlínsku a 314. streleckú konigsbergskú divíziu.

Vojaci, partizáni a osloboditelia

Aktívne sa podieľali na partizánskych vojnách. Asi 220 ich bojovalo v Leningradskej oblasti, vyše 270 na Smolensku, približne 3000 na Ukrajine a v Bielorusku. Medzi nimi G. Akhmedjarov, B. Žangeldin, A. Šaripov, N. Baisentovová, T. Žumabajeová, Ž. Sain či G. Omarov.

Partizánski velitelia N.V. Zebnitskij, F.F. Ozmitel či veliteľ 1. čs. partizánskej brigády J.V.

podnikov. Do Kazachstanu evakuovali 142 výrobných zariadení z okupovaných oblastí, ktoré v krátkom čase uviedli do prevádzky. Do rozvoja republikového priemyslu sa celkovo investovalo 3,6 miliardy rubľov, čo predstavovalo dvojnásobok predvojnového úrovně kapitálových investícií. Produkcia elektriny a uhlia sa zdvojnásobila. Ku koncu vojny dodávala republika 30 percent celozväzovej vyťaženej medi, 60 percent molyb-

Stalina na Slovensku, pôvodom z uzbeckého Andižanu, Alexej Semionovič Jegorov ocenení titulom Hrdina Sovietskeho zväzu. Asi 300 Kazachov sa zúčastnilo na hnutí odporu proti fašizmu v Európe, v lete 1945 bojovali i proti japonskej Kuantungskej armáde v Číne.

Najvyššie vojenské vyznamenanie Hrdina Sovietskeho zväzu získalo 98 Kazachov, medzi nimi aj ženy – guľometníčka M. Mameťovová a ostreľovačka A. Moldagulovová. Piloti T.J. Begeldinov, L.I. Beda, I.F. Pavlov a S.D. Luganskij dvakrát obhájili tento titul.

Priemysel sa radikálne preorientoval

V prvých mesiacoch vojny nastala premena republikovej ekonomiky na potreby frontov. Naplno sa využívala jeho surovínová základňa. V podmienkach, keď boli prírodné zdroje európskej časti ZSSR obsadené nepriateľom, sa Kazachstan zmenil na silný armádny arzenál.

Kazachstan zaujal vedúce postavenie vo výrobe medi, olova, bizmutu, molybdénu a polymetallických kovov. Zbrojárne továrne zvládli produkciu nových druhov zbraní, granátov, mín a ďalších. Karagandskí baníci zabezpečovali priemysel a dopravu uhlím. Podniky ropného regiónu Ural – Emba zvýšili výrobu kvaľpalného paliva o 39 percent.

V rokoch 1941 až 1945 postavili 460 nových priemyselných

dénu a 85 percent olova. Podiel kovospracujúceho a strojárneho priemyslu vzrástol zo 16 percent v roku 1940 na 35 percent v roku 1945.

Na pomoc neposielali iba zbrane

Obyvatelia republiky posielali na vojnové fronty teplé oblečenie, potraviny, na náklady jednotlivých občanov sa vyrobili tanky, lietadlá a ponorky. Dobrovoľne prispeli so svojich osobných úspor 4,7 mld. rubľov do obranného fondu.

Kazachovia sa aktívne podieľali i na obnove národného hospodárstva oslobodených regiónov, kam vysielali odborníkov, poľnohospodárske stroje a zariadenia, 500-tisíc kusov dobytká. Okrem toho pracovníci v poľnohospodárstve a potravinárstve prvé dva roky vojny chovali asi pol milióna kráv dovezených z okupovaných regiónov a na front vracali mliečne výrobky a mäsové konzervy.

Umelci vytvorili koncertné brigády, ktoré vystupovali pred frontovými vojakmi. Veda sa tam rýchlo rozvíjala. V rokoch 1941 až 1945 v Kazachstane otvorili dvanásť výskumných ústavov. Významným spôsobom k tomu prispela Komisia Akadémie vied ZSSR pre mobilizáciu zdrojov Uralu, Sibíri a Kazachstanu na čele s akademikom Vladimírom Leontievičom Komarovom.

(Spracované podľa kazašských zdrojov.)

Skúška duše a hrdinstvo

Pred 80 rokmi, v júni 1941, zväzu vstúpili do života, ktorým predčasťou a tragickou smrťou končilo ich životom a zázrakom.

V roku 1980 som maturoval v rozdávaní 22. júna. V ten deň predtým, než som maturoval, som bol jensky spôsobilí maturanti na front Sovietskeho zväzu.

Koľkí z nich zanechali svoje priateľstvá? Ale aj ich dievčatá odchádzali na front. Všetci boli pripravení vstúpiť do dnešných čias sa vracajú v ich domoch, názvoch ulíc a v ľudskej pamäti.

Na front išli študenti s učiteľmi

Vtedajších maturantov zastihli na front. Niektorí z nich zahynuli, ale ukázali, že sú schopní. Celé triedy odišli spolu na front. Ich učili, ako žiť a budovať svoju budúcnosť.

Bolo to zvláštne obdobie, keď sa vlastenecká vojna stala hlavnou témou života. Ľudia vtedy zabúdali na svoje problémy. Muži sa cez noc stali vojakmi, ženy sa stali sestrami. Všetci boli pripravení na obetu.

List jedného z maturantov sa zachoval. Neďaleko Moskvy:

„Drahá mama, tento list pišem ti z frontu. Prečítali nám rozkaz, v ktorom sa píše: Drahá matka, zo srdca ťa žijeme. Nie som jediný, kto bude brániť našu krajinu. Naopak, mali by ste byť pripravení na dlhšie. Aj ja potrebujem splatiť svoju povinnosť. Ťa ako mladšieho brata, urobím si potrebné. Nedávno som dostal list od teba, v ktorom si píšeš, že si na vlastné oči zlo, ktoré spáchajú všetkých príbuzných.“

Zostala iba fotografia

V dedine Berďužie v Moskovskej oblasti sa v roku 1941 dožili. Absolventi desaťročnej školy v Berďuži sa rozhodli zostať na front. Ich učiteľmi boli vojaci. Na front išli s učiteľmi a študentmi. Na front išli s učiteľmi a študentmi.

Na fotografii vidno 24 ľudí, 18 študentov a 6 učiteľov. Nemali dajaký záverečný test. Na front išli s učiteľmi a študentmi. Na front išli s učiteľmi a študentmi.

Michail Burundukov poslal do Moskvy svoju fotografiu. Rozhodujúcou bitkou a už o ňom rozhodli. Tra tu školskú fotografiu schovávali v bývalom Sovietskom zväze. Na front išli s učiteľmi a študentmi.

Absolventi desaťročienky z Berdüz.

ospelosti va

absolventi škôl Sovietskeho
orý sa pre mnohých skončil
rtou a pre ostatných sa stal

ZSSR. Maturitné vysvedčenia sa
d 80 rokmi totiž odišli všetci vo-
ront, lebo Nemecko napadlo So-

rvé lásky, nedofajčili posledné ci-
dzali na front, aby sa starali o ra-
stúpiť do vojenského požiariu, no
istoch, na fotografiách, v obelis-
amäti.

imi
znepokojujúce časy. Akurát vstu-
ké hodnoty uznávajú a čoho sú
s triednymi učiteľmi. S tými, čo
vlast'.

ich skúšal osud, keď sa Veľká
udalosťou v živote celej generá-
voj vek a osobné potreby. Všetci
obrancami veľkého Sovietskeho

achoval v múzeu mesta Balašicha

dnes v predvečer pred odchodom
ktorom sa spomína, že ideme na
viadam, aby si sa o mňa nestarala.
svoju vlasť a všetku mládež našej
na to hrdá, že aj váš syn má veľ-
šizmu. Moji spolužiáci sú tam už
llh voči vlasti. Drahý Žeňa, oslo-
tešuj mamu a vysvetli jej, že je to
st od strýka Kostú. Píše, že videl
li nacisti. Do videnia. Pozdravu-

kej oblasti zorganizovali 21. júna
čnej školy sa vybrali do okresné-
ali spolu odfotografovať. Zostala
etci padli vo vojne.

š sebavedomých študentov a šesť
čný ples, sedeli iba pri stoloch
všetci spolu naposledy. Bola so-
siateho ročníka školy išlo vzápätí
riedny učiteľ, riaditeľ školy a učie-
edem chlapcov a dvaja pedagógo-

omov poslednú pohľadnicu pred
neprišla nijaká správa. Jeho ses-
vala po celý život. Práve preto sa
rozdávali maturitné vysvedčenia

užia 21. júna 1941. foto archív autora

Slovenský svedok vraždenia na Ukrajine

Fotografia Lubomíra Škrovinu z masakru v Miropole.

foto Archív bezpečnostných zložiek ČR

(Dokončenie zo str. 1)

Na kopci v blízkosti Miropo-
fa stála murovaná budova, v kto-
rej Nemci sústredili občanov.
V hlúčkoch ich odvádzali na po-
lianku, kde vo vykopanej jame už
ležali mŕtvolky. Keď k nej privied-
li asi desať ľudí, kázali im, aby si
vyzliekli šaty. Potom ich strieľa-
li do tyla a Škrovina ich fotogra-
foval. Pri výsluchu podotkol, že
na uvedenom mieste nacisti po-
slali na druhý svet niekoľko sto-
vák osôb.

V Miropoli žilo pred vypuknu-
tím vojny približne 1 500 obča-
nov židovského pôvodu. Lowe-
rová dokázala identifikovať 450
z tých, ktorých v ten deň zavraž-
dili. Keď ich postrieľaných hodi-
li do narýchlo vykopaných jám,
ich susedia sa vrhli na židovský
majetok. Páchatelia nepochádzali
z neslávných represívnych jed-
notiek Einsatzgruppen, ale z ra-
dov nemeckej poriadkovej a fi-
nančnej polície.

Účasť miestnych kolaborantov

Na Ukrajine sa na popravách
podieľali aj tamojší obyvatelia.
Okrem takmer stotisíc z tých,
ktorí v tom čase slúžili v policaj-
ných silách, sa na masakroch zú-
častnila i miestna správa. Ktosi
musel aj v Miropoli židovských
spoluobčanov identifikovať, po-
skytnúť logistickú podporu vraž-
diacim jednotkám a vykopať
jamy. V niektorých prípadoch
bola účasť dobrovoľná, v iných
viac či menej vynútená.

Ako hlavné motívy pre kola-
boráciu s Nemcami Lowerová
identifikuje antisemitizmus, sna-
hu o materiálne prilpenie si,
závisť, strach i vplyv nacistickej
kampane proti tzv. židokomúne.
V nej Židia hrali zásadnú úlohu
prísluhovačov komunistického
režimu.

Dôležité svedectvo poskytol
pri výsluchu 24. októbra 1958 aj
Škrovinov nadriadený nadporu-
čík Hruška, ktorého v júli 1941
poverili velením roty v Žitomi-

re a Miropoli. Jeho opis krvavej
udalosti sa so Škrovinovým viac-
menej zhoduje. Presný dátum si
však ani on nevybavil, len to, že
to bolo na jeseň.

Ukrajinci spolu s esesákmi

Vtedy v nedeľu ráno mu vraj
vojaci oznámili, že sa v Miropo-
li objavil na nákladných autách
oddiel SS. V nočných hodinách
Nemci zozbierali niekoľko mu-
žov z obce, ktorí museli v lese ko-
pať jamy a od ranných hodín za-
čali vraždiť civilné obyvateľstvo.
Na základe tohto hlásenia Hruš-
ka poveril asi dvoch vojakov, aby
zistili, či sa tieto tvrdenia zaklada-
jú na pravde. Tí mu potvrdili, že
v lesíku Nemci a ukrajinskí mili-
cionári skutočne vraždia ľudí.

Hneď sa preobliekol a vy-
dal sa smerom, odkiaľ bolo poč-
uť strelbu. Keď prišiel asi 50
až 100 metrov od miesta tragé-
die, videl na vlastné oči, ako od-
diel nemeckých vojakov s miest-
nymi milicionármi strieľali civil-
listov. Tých i s deťmi nahnali do
jednej miestnosti budovy, odkiaľ
počul zúfalý krik. Nacisti ich od-
tiaľ postupne po skupinkách od-
vádzali na vzdialenosť 200 met-
rov, kde sa konala masová popra-
va. Medzi esesákmi bolo asi päť
ukrajinských milicionárov.

Matku s dieťaťom zastrelili jednou ranou

Niektoré detaily Hruškovi
uviazli hlboko v pamäti, aj zo
strohého výsluchu je evidentné,
že i po 17 rokoch v ňom udalosť
vyvolávala silné emócie: „Vi-
del som vraždiť matku s dieťa-
ťom. Nemci priložili jeho hlavič-
ku k hlave matky a jedným výstrel-
om zabili oboch. Pohľad na toto
bol strašný.“

Vraždenie trvalo až do popo-
ludňajších hodín, keď príslušníci
komanda nasadli na autá a odišli
zabíjať do inej obce. Hruška od-
hadoval počet zastrelených v ten
deň na 700 osôb. Pri výsluchu
dodal, že keď sa jeho jednotka

dostala do Žitomira, dozvedel sa,
že tam Nemci zmasakrovali až
30-tisíc ľudí! Podotkol, že „keď
prišiel oddiel SS-manov do obce
Miropol', vypadalo to tak, ako
by už presne vedeli, ktoré osoby
majú zobrať a zastreliť. Musel to
byť len niekto z obce, kto im po-
skytol o osobách informácie, prí-
padne dal zoznamy.“

Zverstvá fotili viacerí

Viacerí z miestnych dokon-
ca podľa Lowerovej po skonče-
ní masakra vliezli do jám plných
mŕtvol a snažili sa ich prehľadá-
vať, či nemajú pri sebe cennos-
ti. Hruška zdôraznil, že sloven-
ská jednotka pod jeho velením
sa žiadnej takejto akcie nezúčast-
nila, a keď sa vraždenie skonči-
lo, vydal prísny rozkaz, ktorý za-
kazoval vychádzku vojakom. Je-
den z vojakov, vraj nemeckej ná-
rodnosti, sa však od Hruškovej
roty odlúčil a vylamoval zabitým
osobám zlaté zuby. Keď sa to ve-
liteľ do počul, dotyčného si vzal
na výsluch a vlastnoručne ho zbil
palicou za tento skutok, hoci sa
k nemu nepriznal.

Hruška si nepamätal, že by
Škrovina udalosť fotil, ale iden-
tifikoval iného vojaka, svojho zá-
stupcu poručíka Ignáca Horbasa
ako ďalšieho fotografa masakra:
„Keď videl, čo sa robí, dal si od-
vahu a celkom zblízka začal fo-

tiť všetko, čo sa tam robilo. Uro-
bil viac konkrétnych obrázkov
z vraždenia, na ktorých boli za-
chytené úplné podrobnosti.“ Po-
tom si vraj niekoľko fotiek od
Horbasa vzal a po návrate na
Slovensko ich ukazoval priate-
ľom, aby videli, čo sa v Rusku
robili za zverstvára.

Škrovinu vypočúvala ÚŠB

Wendy Lowerová pri pátraní
získala prístup do Škrovinovej
osobnej korešpondencie. Sved-
kom pogromov, ktoré sa odo-
hrávali bezprostredne po vpáde
Nemcov do ZSSR, bol už pred
Miropoľom. Domov sa vrátil na
Vianoce 1941 a údajne predstie-
ral chorobu, aby sa na Ukrajinu
nemusel vrátiť. Po tom, ako ho
prepustili z armády, doma vyvo-
lal filmy, ktoré zachytávali jeho
spolubojovníkov i masakre.

V máji 1943 na neho prišlo uda-
nie, že „zhotovuje nepovolené fo-
tografie“ a „pracuje proti Nové-
mu poriadku v Európe“. V Bra-
tislave ho na 3. oddelení Ústred-
nej štátnej bezpečnosti, ktoré malo
na starosti tzv. židovskú otáz-
ku, vypočúval vyšetrovateľ Filip
Lisý. Obvinil ho, že chráni Židov
a spolupracuje s hnutím odporu
proti slovenskému štátu.

Prešiel im cez rozum

Pri prehliadke bytu mu našli
fotografie z frontu. Škrovina sa
k nim podľa Lowerovej priznal,
ale s dodatkom, že na Ukrajine
videl skutočné hrôzy vojny a na-
fotil ich. Usiloval sa im vysvetliť,
že zachytil „len“ bojovú operá-
ciu, a to popravu partizánov a ich
pomocníkov. Zábery vraj nikomu
doma neukázal a už ich zničil,
aby sa nedostali do nesprávnych
rúk. Ponechal si však negatívy.

Agenti tajnej služby si tak
mohli pozrieť iba neutrálne fot-
ky zničenej sovietskej techniky
a každodenného života sloven-
ských vojakov v miestach, kde
Škrovina vykonával vojenskú
službu. Žiadna z týchto snímkov
nebola uznaná za podozrivú. Tie
mu zabavila až československá
polícia v septembri 1958.

(Historyweb, skrátené a medzititulky
redakcia Bojovník)

Hroby slovenských vojakov na východnom fronte.

foto VHÚ

Orgován mieru

Lubica Tomková, riaditeľka MsKS Hanušovce nad Topľou
Helena Lipčáková, predsedníčka ZO SZPB Hanušovce nad Topľou

Fotografie partizánov brigády Čapajev z Hanušoviec a Petroviev, mapku odboja v okolí Slanských hôr, ale aj originálne medaily a vyznamenania hrdinov 2. svetovej vojny. To všetko si mohli na vlastné oči pozrieť žiaci 8. ročníka ZŠ v Hanušovciach nad Topľou.

Nechýbali ani fotografie pamätníkov SNP a hrdinov boja proti fašizmu. Nešlo však len o obyčajnú výstavu. Fotografie a artefakty boli súčasťou besedy s názvom Orgován mieru, ktorú pre deti zorganizovalo 11. júna Mestské kultúrne stredisko a miestna ZO SZPB.

Žiaci sa oboznámili s históriou odboja vo Vranovskom okrese a dozvedeli sa o vypálených obciach. Zároveň sme im pripomenuli silu slovenského národa zobrazenú v poézii, próze, filme, divadle, výtvarnom umení a piesňach. Boli to práve piesne, ktoré často pomáhali

partizánom prekonať najťažšie chvíle, preto si niektoré z nich žiaci spoločne zaspievali.

Okrem toho sa pochválili svojimi literárnymi dielami, ktoré mapovali zážitky mladých ľudí v protifašistickom odboji. Spolu s ich vyučujúcou Annou Hlibokou-Čurlíkovou si za svoj aktívny prístup prevzali z rúk zástupcu primátora Jozefa Vargu, vedúcej školského úradu Lubice Vargovej a autoriek článku d'akovné listy.

Usporiadateľky podujatia v závere besedy osobitne vyjadrili úctu a poďakovanie rodinným príslušníkom priameho účastníka odboja Juraja Luščáka, ktorý zahynul pri oslobodzovaní Liptovského Mikuláša.

Súčasťou besedy bola výstava o partizánskej brigáde Čapajev.

foto autorky

Aj v Martine za Múzeum SNP

Božena Repková, predsedníčka ZO plk. Márie Pelcovej v Martine

Martinská ZO SZPB plk. Márie Pelcovej začala na členskej schôdzi so zberom podpisov pod petíciu za zachovanie Múzea SNP. Pohltie múzea vojenským historickým ústavom považujú protifašistickí bojovníci za nezlučiteľné s poslaním a zmyslom existencie Múzea SNP. Majú tiež obavu, že to povedie k zníženiu spoločenskej hodnoty Povstania.

Členská schôdza sa 22. júna konala prvýkrát po dvadsiatich mesiacoch. Jej súčasťou bolo prijatie slávnostného pomenovania našej ZO po plk. Márii Pelcovej, ktorá bola diplomovanou ošetrovateľkou a vojnovou veteránkou. Celú svoju kariéru zasvätila vojenskému zdra-

voťníctvu. Počas 2. svetovej vojny zachránila vyše 100 ľudí a spomedzi takmer 40 vyznamenaní získala i najvyššie vyznamenanie Medzinárodného výboru Červeného kríža – striebornú medailu Florence Nightingalovej.

Nadviazali sme spoluprácu so ZO SZPB gen. Ludvíka Slobodu z Čierneho Potoka za prítomnosti jej predsedu Jozefa Pupalu a viacerým členom sme odovzdali pamätne listy pri príležitosti 76. výročia ukončenia 2. sv. vojny i pamätne listy k životným jubileám. Tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer informoval členov o ťaživej finančnej situácii zväzu a tajomník ObIV Josef Surman o možnosti, ako základnej organizácii pomôcť. Na schôdzi sa zúčastnila aj viceprimátorka Martina Tatiana Červeňová. O spštenie programu sa postarali členovia speváckeho súboru Lúč.

O spštenie programu sa postaral spevácky súbor Lúč.

foto autorka

To je náš pomník

Ženu a dieťa odnes do bunkra

Anna Petriková, predsedníčka ZO SZPB Čelovce

V čase oslobodzovacích bojov sa v dedine Čelovce narodili dvaja chlapci. Jeden z ruských vojakov, ktorý sa zdržiaval u nich v dome, povedal otcovi: „Ak chceš zachrániť ženu a dieťa, odnes ich do bunkra.“ Tak otec zobral dieťa do náručia, manželku na chrbát a išli do farskej pivnice, kde sa neskôr narodil aj druhý chlapec. Obidvoch tam pokrstili a obaja dostali meno Mikuláš. Prvý sa narodil na Mikuláša, druhý o pár dní neskôr.

Keď vojská červenej armády prichádzali od Trebišova, ľudia sa tešili, že front postúpi rýchlo na západ. Nemecké vojsko však ustúpilo za kopec nad dedinou a neskôr do priľahlých lesov, pričom nútilo ľudí opúšťať svoje domovy a páliť všetko, čo im prišlo do cesty.

Boje v dedine si vyžiadali päť obetí. Ľudia v strachu o životy odchádzali tam, kde boje neboli také kruté. Tí, čo ostali doma, sa zdržiavali v pivniciach. Čelovce, ako aj okolité dediny oslobodila Červená armáda 1. decembra 1944.

Pri príležitosti 75. výročia oslobodenia červenou armádou opravila obec už jestvujúci pamätník zo 70. rokov. Na pamätníku sú osadené tabule obetí 1. a 2. svetovej vojny. V prvej svetovej vojne zahynulo trinásť chlapcov, ktorí doposiaľ nemali pietne miesto.

Aby sme nezabúdali na útrapy a hrôzy vojen, vznikla pri tejto príležitosti v obci organizácia ZO SZPB, ktorej cieľom je najmä pripomínať

deťom, že slobodu si treba vážiť a strážiť, lebo je ťažko nadobudnutá a zaplatená krvou tých, ktorí si ju neužili.

76. výročie oslobodenia obce sa z dôvodu celospoločenskej situácie uskutočnilo len cestou obecného rozhlasu a zapálením sviečok pri pamätníku.

Zrekonštruovaný pomník obetiam I. a II. svetovej vojny.

foto: autorka

Prevencia vzdelávaním

Libuša Klučková, predsedníčka ZO SZPB v Dunajskej Strede

V koncentračných táboroch padlo okolo šesť miliónov ľudí, najviac z Poľska, Sovietskeho zväzu, Maďarska, Rumunska a Nemecka. Presný počet sa nikdy nepodarilo zistiť. Aby sa podobná tragédia v budúcnosti neopakovala, je nevyhnutné, aby bolo informovanie o zverstvách nacistov súčasťou vzdelávania mládeže.

ZO SZPB v Dunajskej Strede pripravila prednášku pre študentov Gymnázia L. Dúbravu v spolupráci so Židovským múzeom v Bratislave. Študentom svojou prednáškou sprístupnila základné poznatky o holokauste odborná lektorka múzea Viera Kamenická.

Venovala sa postupnému skĺznutiu Nemecka k nacizmu – od vzniku národnosocialistickej diktatúry cez zrušenie základných práv a podkopanie právneho štátu až po začiatok holokaustu. Okrem toho vysvetlila aj to, prečo sa nacisti špecificky zameriavali na práva a majetok Židov v predvojnovom období či ako na nástup nacizmu reagovala nemecká spoločnosť a svet.

Lektorka pripomenula aj slová výkonnej tajomníčky Medzinárodnej aliancie pre pripomínanie holokaustu Kathrin Meyerovej: „Stalo sa to raz. Nemalo sa to stať, ale stalo sa to. Nesmie sa to stať znovu, ale mohlo by sa. Preto má vzdelávanie o holokauste zásadný význam.“

Žiakov v Dunajskej Strede prednáška o holokauste zaujala.

foto autorka

Deň otvorených dverí SZPB

Viera Gregorčoková

SZPB č. 2 Rimavská Sobota a Klub vojenskej histórie Krasnogvardejci usporiadali 25. júna 2021 Deň otvorených dverí SZPB. Akcia bola zameraná na prezentovanie činnosti SZPB a pripomenutie si histórie bojových udalostí na území Slovenska hravou formou pre deti základných škôl.

Prezentáciu vykonávali členovia KVH v dobových uniformách v spolupráci s výborom SZPB. Na podujatí sa zúčastnilo 60 žiakov základných škôl P. Hostinského Rimavská Sobota, P.E. Dobšinského Teplý Vrch a P.E. Dobšinského Rimavská Sobota. Súťažili v hode granátom, preťahovaní lanom, kopaní lopty na bránku a vedomostnom kvíze. Okrem toho mali deti možnosť odvieť sa na dobovom aute.

Na konci súťaže boli vyhodnotení a ocenení. K súťažiacim sa prihovorila predsedníčka ZO SZPB Vlasta Bottlíková, podpredseda KVH Peter Kamenský, predseda oblastného výboru Rimavská Sobota Štefan Baláž a zástupkyňa Regionálneho združenia miest a obcí Gemera Kornélia Nosáľová.

Vítaním blahozeláme a všetkým ďakujeme za účasť a spoluprácu.

Po športových výkonoch si deti obed naozaj zaslúžili. foto autorka

Triešenie Múzea SNP

Peter Weiss, bývalý podpredseda NR SR a veľvyslanec SR

Návrh na prechod Múzea SNP pod rezort obrany popiera mnohostrannosť tradície Povstania. SNP, to nie je len vojenská tradícia, ale predovšetkým tradícia politická a štátoprávna. Je to i tradícia medzinárodnopolitická. A tiež kultúrna, ktorá sa v podobe Frontového divadla a ďalších aktivít slovenských umelcov na povstaleckom území stala významnou súčasťou našej národnej kultúrnej pamäti.

Štátoprávny odkaz SNP vyústil po 24 rokoch tvrdých politických bojov do federalizácie unitárneho štátu. Povstanie zrodilo tradíciu spájania rozličných, priam protikladných politických síl v mene národného záujmu. Vďaka spontánnym a masovým oslavám 50. výročia SNP a návšteve najväčšieho počtu hláv štátov a predstaviteľov parlamentov a vlád v Banskej Bystrici 29. augusta 1994 došlo k definitívnemu uznaniu SR ako demokratického štátu, ktorý sa neviaže na dedičstvo Tisovej farskej republiky založenej na vodcovskom princípe a inštitucionalizovanej rasovej nenávisti, ústiacej do masových deportácií slovenských Židov i Rómov do nacistických koncentračných táborov.

Túto komplexnú tradíciu treba rozvíjať na pôde súčasného Múzea SNP, nie triešitiť jeho zložky. Tým skôr, že nosná štátna tradícia musí byť predmetom dobre premysleného vzdelávacieho procesu.

Cestou nie je rozdeľovať fungujúcu inštitúciu, ale pomáhať v naplnení jej poslania všetkými rezortmi. Preto ako bývalý poslanec SNR, ktorému sa na druhý raz s kolegami zo SDeL a s podporou takmer ústavnej väčšiny podarilo presadiť 29. august za štátny sviatok SR, zásadne nesúhlasím so zámermi memoranda MK a MO SR.

Spomienka na hrdinov z Brestu

Peter Rusko

Delegácia ObIV SZPB Nové Zámky pod vedením Mariána Farkaša sa na pozvanie bielo-ruského Združenia veteránov zúčastnila na spomienkovej slávnosti v svetoznámej pevnosti Brest. Každoročne sa tam pred svitaním 21. júna zídu tisícky obyvateľov mesta na znak spolupatričnosti s jej obrancami.

Útok nacistického Nemca sa začal delostreleckou salvou o 3:15 v Breste. Obrancovia pevnosti sa odmietli vzdáť a urputne sa bránili vyše týždňa. Tento ich čin bol v roku 1965 ocenený titulom Pevnosť – Hrdina a brestská pevnosť sa stala symbolom odporu počas prvých dní Veľkej vlasteneckej vojny.

Spolu s ostatnými účastníkmi tohto pôsobivého podujatia sa naši členovia zväzu mali možnosť aspoň čiastočne vžiť do pocitov obrancov Brestu. Okrem toho sa zúčastnili aj na prehliadke múzea v pevnosti, rekonštrukcii

obraných bojov i pietnych podujatiach na pamätníkoch v Chatyňi, Minsku a na Kurgane Slávy. Navyše sa im dostalo možnosti prezrieť si novozrekonštruovaný historicko-muzeálny komplex Línia Stalina.

Pôsobivá spomienka na hrdinov pevnosti Brest. foto autor

Pietna akcia v Revúcej

Štefan Haviar

Členovia ZO SZPB gen. Viesta v Revúcej si 22. júna pri pamätníku osloboditeľov pripomenuli 80. výročie napadnutia ZSSR nacistickým Nemcom. Tento akt znamenal nacistickú expanziu, besnenie, ničenie hodnôt a vyvražďovanie obyvateľstva.

V úvode zhromaždenia predsedá našej ZO Ján Kochan

a člen výboru Peter Spevák účastníkom priblížili udalosti pred 80 rokoch. Plán Barbarosa sa začal skoro ráno po celej dĺžke západnej hranice. Jeho cieľom bolo získanie životného priestoru pre Nemcov, vyhladenie a zotročenie slovanského obyvateľstva, získanie nerastných surovín a zničenie ZSSR.

Stalin správam o hroziacom útoku neveril a spočiatku neveril, že sa to naozaj stalo. Aj roz-

hlas túto informáciu zverejnil až okolo poludnia. Aj kvôli Stalinovým strategickým chybám Nemci postupovali bez väčších problémov až po Moskvu, kde utrhli prvú väčšiu porážku. Potom nasledovali ďalšie pri Stalingrade a Kursku, pričom víťazný postup Červenej armády pokračoval až do Berlína.

So želaním, aby sa takáto tragédia už nikdy neopakovala, účastníci podujatia na jeho záver zapálili na pamiatku tejto udalosti pri pamätníku kahance.

Pohľad na účastníkov podujatia v Revúcej. foto E. Matejka

Riešime nepriaznivú situáciu

Václav Homišan, predseda ObIV SZPB Stará Ľubovňa

Napriek náročnej finančnej situácii má ObIV SZPB v Starej Ľubovni v pláne splniť úlohy, ktoré si predsavzal. Medzi najdôležitejšie patrí zabezpečenie osláv 77. výročia SNP a 77. výročia Dňa hrdinov Dukly.

Po vyše polroku sa náš výbor zišiel 23. júna 2021. Hoci bolo kvôli pandémie zrušených viacero akcií, niektoré sa predsa len podarilo zorganizovať. Napríklad televíznu besedu k oslobodeniu mesta a okresu Stará Ľubovňa, na ktorej sa podie-

ľal predseda HDoKo Ladislav Šlachťovský a historik Eduard Laincz. Okrem toho sa uskutočnili aj pietne akty k 76. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny a víťazstva nad fašizmom.

Vďaka za úspešné zorganizovanie spomínaných akcií i plne-

nie úloh programových cieľov SZPB patrí členom a predsedom ZO SZPB, primátorom miest a starostom obcí, prednostovi okresného úradu, sponzorom, riaditeľom škôl a inštitúcií a okresným predsedom politických strán SMER-SD, HLAS-SD a KSS.

Na rokovaní sme hovorili aj o návrhoch na riešenie súčasnej nepriaznivej situácie. Predsedovia ZO k tomu chcú využiť ešte nedokončené výročné členské schôdze.

Účastníci rokovania ObIV SZPB Stará Ľubovňa. foto archív ObIV SZPB

- **Andrejová:** Nadežda Mačejová 75 rokov.
- **Banská Bystrica – Radvaň:** Ing. Martin Gago 40, Ing. Peter Synovec 97 a Oľga Halgašová 85 rokov.
- **Banská Bystrica – Rudlová:** Ladislav Lietava 87 rokov.
- **Banská Bystrica – Tr.SNP:** Mgr. Lívia Baláková 81 rokov.
- **Bardejov 2:** Jaroslav Samolej 60 rokov a Peter Boháč 75 rokov.
- **Bardejov 3:** Klára Pichaničová 84 a Andrej Holovač 40 rokov.
- **Bardejov 4:** Margita Adamuščinová 85 rokov, Mária Bučková 82 rokov, Mária Jančíková 81 rokov, Božena
- **Belá – Dulice:** Elena Kolláriková 90 rokov, Milan Kubizňa 70 rokov a Damar Munderiová 60 rokov.
- **Bernolákovo:** Gabriela Sadloňová 81, Mária Katulincová 75, Magda Nagyová 83 a Štefan Grofič 81 rokov.
- **Bratislava – Karlová Ves:** Gertruda Kroneislová 80 rokov, Dušan Podhorský 80 rokov a Helena Horčiaková 70 rokov.
- **Bratislava č.7:** Zuzana Herzková 94 a Zuzana Kaliská 94 rokov.
- **Budkovce:** Mikuláš Pivarník-Paľo 87 rokov.
- **Cetuna:** Anna Hargašová 95 rokov.
- **Cinobaňa:** Veronika Borošová 35 rokov.
- **Čadca:** Richard Novák 80 rokov
- **Čaňa:** Mária Buzová 89 rokov, František Kušnierik 82 rokov, Gabika Šandorová 70 rokov a Ludmila Ganovská 65 rokov.
- **Čierny Balog:** Jozef Kupec 75 a Margita Štulajterová 80 rokov.
- **Čierny Potok:** Mgr. Mária Chovanová 70 rokov.
- **Dobšiná:** Štefan Grančák Stanislav 75 rokov.
- **Galanta:** Dušan Juhás Dušan 70 rokov a Daniel Šikulaj 75 rokov.
- **Harmanec:** Zdenka Roštárová 83 rokov.
- **Hnúšťa:** MUDr. Ladislav Lebeda 75 rokov.
- **Hrabské:** Ján Spišák 75 rokov.
- **Hrušov:** Jakub Mihálik 85 rokov, Jana Gasperová 75 rokov, Cecília Stachová 70 rokov a Pavol Mišt 70 rokov.
- **Jarabina:** Anna Kovalčíková 70 rokov
- **Kalinovo:** Jana Gasperová 75 rokov.
- **Kamienska:** Mikuláš Mytník 75 rokov.
- **Kremnica:** Ing. Milan Žabka 65 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Helena Bírová 90 rokov a Anna Baníková 85 rokov.
- **Košice – Juh:** František Husvár 65 rokov.
- **Košice – KVP:** Peter Leško 65 rokov.
- **Košice – sever:** Helena Hálová 92 rokov a Ing. Ladislav Jurík 89 rokov.
- **Košice – Staré mesto:** Miroslav Kováč 55 rokov.
- **Kríže:** Milan Sovič 35 rokov.
- **Kurov:** Ján Host 84 rokov a Peter Špirko 84 rokov.
- **Lehota pod Vtáčnikom:** Milan Priehoda 50 rokov.
- **Lipovec:** Oľga Fejová 75 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Elena Vadovická 91 rokov, Emília Šed'ová 91 rokov, Ján Matonok 84 rokov, Marta Števková 70 rokov, RNDr. Jela Bartková 70 rokov, Viera Tomčíková 70 rokov, Ing. Juraj Strmeň 65 rokov, Ladislav Klepáč 65 rokov a Iveta Vozáriková 60 rokov.
- **Lučenec:** Marta Galádová 80 rokov.
- **Lubietová:** Daniel Kenicky 70 rokov, Miroslav Čiaš 40 rokov a Ivan Šišiak 65 rokov.
- **Marhaň:** Anna Patrilová 90 rokov.
- **Martin – ZO gen. V. Žingora:** Ľubica Pešková 65 rokov.
- **Myjava:** Mária Caltíková 86 rokov, Oľga Košťalová 82 rokov a Ivan Majtán 80 rokov.
- **Nitra Horné mesto:** Antónia Sovišová 86 rokov.
- **Očová:** Mária Debnárová 70 rokov.
- **Partizánske:** Ing. Miroslav Cimerman 75, PaedDr. Rudolf Ivanovič 70, Jozefína Šrámková 70 a Milan Čičmanec 70 rokov.
- **Plaveč:** Anna Vojteková 60 rokov.
- **Rajec:** Štefan Dubovec 85 rokov, Anna Domanická 70 rokov a Marek Čambal 45 rokov.
- **Rimavská Sobota:** Ján Siviček 70 rokov.
- **Rožňava:** Darina Poláková 70, Anna Jungerová 75, Mária Leskovianská 70 rokov a Gabriela Munková 60 rokov.
- **Sereď:** Anton Pančík 60 rokov.
- **Sliepkovce:** Alica Sotáková 65 rokov.
- **Staškov:** Jaroslav Machovčák 75 rokov a Jozef Betko 65 rokov.
- **Stráňany:** Emília Kuľandová 55 rokov.
- **Sučany:** Margita Petrášová 95 rokov.
- **Šaľa:** Ing. Ferdinand Chromek 60 rokov.
- **Šambron:** Peter Kopčák 75 a Ján Segľa 60 rokov.
- **Šarišské Jastrabie:** Ján Šuťák 75 a Mária Luteránová 82 rokov.
- **Šoporňa:** Mária Mikéciová Mária 75 rokov a Alžbeta Póšová 75 rokov.
- **Tlmače:** Štefan Nilaš 70 a Ján Hajdú 85 rokov.
- **Trenčín 1:** Anna Milánová 87 rokov, Svetozár Naďovič 82 rokov, MUDr. Miroslav Paliatka 80 rokov a Jarmila Turciová 80 rokov.
- **Trenčín 2:** Zuzana Sýkorová 88 rokov.
- **Uderiná:** Ján Strmeň 75 rokov a Vlasta Sabová 65 rokov.
- **Vinné:** Mária Smoláková 94 rokov.
- **Vysoká nad Kysucou:** Michal Findra 80 rokov.
- **Vyšný Tvarožec:** Ján Zachardala 75 rokov.
- **Zbudza:** Sabína Dzurjovčinová 94 rokov a Anna Dzurjovčinová 87 rokov.
- **Zlatá Baňa – Sekčov:** Helen Krušková 82 rokov.
- **Zvolen – Centrum:** Ing. Vladimír Neumann 50 rokov.
- **Žiar nad Hronom:** Veronika Holá 88 rokov, Eva Kompasová 82 rokov, MUDr. Ľudmila Repiská 80 rokov a Blažena Lempochnerová 75 rokov.
- **Žilina 1 – Bulvár:** Martin Kollarik 98 rokov a Július Majer 97 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Jednoducho Janko

Pred časom sa najdlhšie registrovaný a aktívny člen rožňavskej ZO SZPB partizána Tótha Ján Komáromi dožil významného životného jubilea a to 90 rokov.

Až po uvoľnení epidemiologických opatrení mu členovia výboru ZO s predsedom OblV SZPB v Rožňave Jurajom Bernárom mohli k narodeninám zablahoželať. Úsmev na tvári i stisk ruky prezrádzal jeho veľkú radosť z návštevy dlhoročných priateľov a známych, ktorí na neho nezabudli a prišli mu pogratulovať do domova seniorov v Betliari.

Oslávenc je druhý sprava.

foto autor

Navždy sme sa rozlúčili

- **Lubietová:** s Máriou Grofičkovou.
- **Osádka:** s 91-ročným Vladimírom Luptákom.
- **Rimavská Sobota – ZO č. 2:** so 79-ročným Ing. Blažejom Zubačom.

- **Rožňava:** s 80 ročným Vladimírom Jungerom.
- **Stará Turá:** so 70-ročnou Boženou Samekovou.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Sme otvorení čestnej spolupráci

Z článku Vladimira Putina
v nemeckom denníku Die Welt

Pred 80 rokmi nacisti zaútočili na Sovietsky zväz. Sme hrdí na odvahu a odolnosť hrdinov Červenej armády a pracovníkov domáceho frontu, ktorí nielen bránili nezávislosť a dôstojnosť vlasti, ale zachránili aj Európu a svet pred zotročením.

S vďakou spomíname na spojencov v antihitlerovskej koalícii, na účastníkov odboja, nemeckých antifašistov, ktorí priblížili spoločné víťazstvo.

Národy Európy prekonalí odcudzenie a obnovili vzájomnú dôveru a rešpekt. Historické zmierenie nášho ľudu a Nemcov na východe aj na západe moderného zjednoteného Nemecka zohralo pri formovaní takejto Európy kolosálnu úlohu.

Nemeckí podnikatelia sa po vojne stali priekopníkmi spolupráce s našou krajinou. V roku 1970 ZSSR a SRN podpísali „dohodu storočia“ o dlhodobých dodávkach zemného plynu, ktorá položila základ konštruktívnej vzájomnej závislosti a stala sa spúšťáčom ďalších ambiciózných projektov.

Dúfali sme, že ukončenie studenej vojny bude našim spoločným víťazstvom.

Precedens nedôvery

Keď presvedčili sovietske vedenie, aby zjednotený Nemecko mohlo vstúpiť do NATO, ponáhľali sa, aby sa rýchlo zabudlo na sľuby, že „to nie je namierené proti vám“ a že „sa k vám hranice bloku nepriblížia“.

Celý systém európskej bezpečnosti sa vážne zhoršil. Napätie rastie a rizi-

ko nových pretekov v zbrojení sa stáva reálnym. Prichádzame o príležitosti, ktoré nám spolupráca ponúka. Sú dôležité o to viac, že čelíme spoločným výzvam: pandémie a jej sociálno-ekonomickým dôsledkom.

Od Atlantiku po Tichý oceán

Povojnová história potvrdzuje, že prosperita a bezpečnosť nášho kontinentu je možná len spoločným úsilím všetkých krajín vrátane Ruska. Sme otvorení čestnej a konštruktívnej interakcii. Potvrdzuje to naša myšlienka vytvorenia spoločného priestoru pre spoluprácu a bezpečnosť od Atlantiku po Tichý oceán, ktorý by zahŕňal rozličné integračné formáty vrátane EÚ a Euroázijskej hospodárskej únie.

Nemôžeme si dovoliť nechať sa vlá-

Prezident Ruskej federácie Vladimir Putin.
foto jedimentat44, flickr.com

čiť bremenom minulých nedorozumení, krívd, konfliktov a chýb. Všetci musíme uznať svoje chyby a opraviť ich. Naším spoločným a nespochybniteľným cieľom je zaručiť kontinentálnu bezpečnosť bez deliacich čiar, priestor spolupráce a univerzálneho rozvoja pre prosperitu Európy a sveta.

Srátené a medzititulky redakcia Bojovník

Aukcia Hitlerových prejavov

V čase, keď celé Nemecko bojovalo s druhou vlnou pandémie COVID-19, sa v Mníchove konala aukcia rukopisných poznámok Adolfa Hitlera. Predbehnúť očakávaní vyniesla desaťtisíce eur zisku. Predstavitelia židovských organizácií ostro protestovali proti zarabaniu na „táraninách najväčšieho zabijaka Židov“.

Hoci antifašistické, antinacistické a židovské organizácie protestovali, súkromný aukčný dom Hermann Historica si z toho ťažkú hlavu nerobil. Vyhlásil, že poznámky majú historický význam a mali by byť uložené v múzeu alebo poskytnuté výskumníkom. Je to prejav hrubého cynizmu, pretože všetky dokumenty kúpili anonymní zberatelia. Možno teda vážne pochybovať, že sa dostanú do múzeí a verejných archívov. Oveľa pravdepodobnejšie je, že budú slúžiť ako povzbudenie pre neonacistov.

Ešte pikantnejšie je miesto konania aukcie, keďže Mníchov bol od vzniku NSDAP metropolou nemeckého nacizmu. Or-

ganizovať predaj Hitlerových osobných vecí v tomto meste je vrcholom neúcty ku všetkým, ktorí zahynuli v boji proti Hitlerovým svetovládnym plánom. Najvyššiu cenu 34000 € dosiahol deväťstranový dokument s poznámkami k prejavu k novým vojenským dôstojníkom v Berlíne v roku 1939, iba osem

mesiacov pred začiatkom druhej svetovej vojny.

Predstavitelia židovských organizácií pripomenuli, že tento hanbný kšeft sa deje v čase rastúceho antisemitizmu v Nemecku a v Európe. Podľa rabína Menachema Margolina „takéto aukcie pomáhajú legitimizovať hitlerovských nadšencov.“

Je šokujúce, čo všetko si môžu Hitlerovi pohrobkovia kúpiť takmer 80 rokov po vojne.
foto Luis Guille Martinez, flickr.com

Mauzóleum fašizmu opäť otvorené

Hrobka otca fašizmu Benita Mussoliniho sa môže znovu stať pútnickým miestom neofašistov. Pred mesiacom ju totiž opäť otvorili po rekonštrukcii, ktorá stála 100-tisíc €. Národné združenie talianskych partizánov (ANPI) varuje, že z hrobky sa stane „mauzóleum fašizmu“.

V krypte v Mussoliniho rodnom meste Predappio sa nachádzajú pozostatky diktátora, ktoré tam boli spolu s 13 členmi rodiny premiestnené v roku 1957. Neofašisti k nej organizujú autobusové zájazdy, oblečení v čiernych ko-

šeliach s diktátorovou obľúbenou čiapkou fez. V roku 2017 ich tam prišlo zhruba 100-tisíc.

Keď ju diktátorove vnučky Orsola a Vittoria Mussoliniové chceli 20. mája „slávnostne“ otvoriť, ich sesternica Rachele Mussoliniová, ktorá je v Ríme poslankyňou za pravicovú stranu Fratelli d'Italia im v tom zabránila. O dva dni sa sestry vrátili aj so zámočníkom a políciou. Talianske médiá tvrdia, že rodina sa háda kvôli peniazom a Rachele chce, aby na starostlivosť o hrobku prispelo aj mesto.

Asi by malo z čoho, lebo pravicový starosta Predappia Roberto Canali priznáva, že otvo-

rená hrobka láka „turistov“. Nedávnu renováciu financovala Fondazione Alleanza Nazionale, organizácia, ktorá o sebe tvrdí, že jej cieľom je chrániť „politické dedičstvo pravicových talianskych dejín“.

Miestny predseda ANPI Gianfranco Miro Gori však presadzuje, aby hrobka zostala zatvorená a nepríťahovala „neofašistické procesie“. „Hovoríme o rasistickom diktátorovi, ktorý zatiahol Taliansko do vojny a nechal zabiť desaťtisíce Talianov,“ uviedol Miro Gori pre taliansky denník La Repubblica. Ľavicové skupiny sa už v minulosti pokúšali hrobku znefunkčniť.

Nacisti v belgickej armáde

Internetové vydanie novín The Brussels Times upozornilo, že belgická vojenská tajná služba (SGRS) sleduje „asi 30 slúžiacich vojakov na základe podozrenia, že majú extrémne pravicové alebo neonacistické sympatie“. Minister obrany Ludvine Dedonder k tomu dodáva, že SGRS si je vedomá nárastu pravicového extrémizmu.

Tony Bargibant zo združenia profesionálnych vojakov odmieta, že by výskyt neonacistov a pravicových extrémistov v belgickej armáde dosahoval rozmery, ktoré pred časom odhalili vo Francúzsku. Na druhej strane sa ukazuje, že v ozbrojených silách štátov západnej Európy rastie počet vojakov, ktorí prejavujú sympatie k pravicovým extrémistom.

The Brussels Times však konštatujú, že problém nie je nový, iba sa ním spravodajské služby začali zaoberať v poslednom období intenzívnejšie, keďže hrozba islamských radikálov sa znížila. SGRS neonacistov detailne sleduje, a keď získa dôkazy, úrady vedú aj formálne vyšetrovanie. Belgicko nechce pripustiť opakovanie toho, čo sa stalo vo Francúzsku, kde zistili veľké množstvo pravicových extrémistov, „ktorí svoju príslušnosť prejavujú otvorene a zjavne bez akýchkoľvek sankcií“.

Izrael pácha genocídu

Izrael pácha vojnové zločiny a ľudské práva obyvateľstva, ktoré žije na ním okupovaných územiach, potláča systematicky, sústavne a dlhodobu, upozorňujú v otvorenom liste prezidentke, premiérovi a ministrom zahraničných vecí slovenské ľudskoprávne organizácie.

raelskej armády nespĺňajú ani jedno z týchto kritérií. Viaceré majú prvky teroru, ani vojenské opodstatnenie, ani legitímny cieľ, ktorý by ich od terorizmu odlišoval.

Úlohou medzinárodného spoločenstva je garantovať ľudské práva, v tomto prípade palestínskeho obyvateľstva. Deje

Na počiatku súčasného násillia stál ďalší z vojnových zločinov Izraela, nie aktivity na palestínskej strane: násilné vysťahovanie arabského obyvateľstva z Jeruzalema. Bola to na lokálnej úrovni krádež a na globálnej anexia, čo je vojnový zločin.

Sebaobrana ostáva sebaobranou, iba ak je adekvátna a nevyhnutná. Aktivity iz-

sa však opak. Je to podpora zabíjania civilného obyvateľstva, aktov agresie, vojnových zločinov, apartheidu, porušovania ľudských práv.

Rešpektovanie medzinárodného práva a záväz-

kov, ktoré na seba Izrael dobrovoľne prijal, je možné docieľiť iba tvrdou politikou sankcií a medzinárodnej izolácie, ako sa to podarilo s iným apartheidným štátom – Juhoafrickou republikou. Ak sa to nepodariť, je zlepšenie situácie možné iba rozmiestnením medzinárodných mierových síl.

foto Inštitút ľudských práv, www.ludskeprava.sk

Július Nemčík (1909–1986)

„Fantázia! Vo vašej doline som rozlíšil osemnásť odtieňov zelenej!“ referoval nadšený Július Nemčík môjmu otcovi, ktorý mu na týždeň prepožičal chatu pri rieke Revúca, aby mohol na plátnach zvečniť krásy dolného Liptova. Koľko odtieňov by sme dokázali rozoznať my laici? Tri? Štyri? S „Julom“ otca spájalo dlhoročné priateľstvo, ktoré sa začalo spoločným záujmom oboch umelcov o hrdinu Jána Nálepku. V roku 1959 ilustroval otcov román Vráť sa živý. Akademickému maliarovi sme venovali pozornosť v tejto rubrike už v apríli v súvislosti so 100. výročím Krompašskej vzbury. Narodil sa 12. novembra 1909 v osade Šarišskej Poruby Lipníky pri Prešove. V prvej svetovej vojne stratil otca, ktorý zanechal 24-ročnú vdovu s tromi drobnými deťmi bez existenčného zabezpečenia.

Vyrastal v biede, hoci bol talentovaný, nemal finančné prostriedky na štúdium, a tak bol nútený vyučiť sa za tesára. Napriek tomu sa venoval maľovaniu ako záľube na vojenskej prezenčnej službe i po nej. Prvé poučenie dostal od Ernesta Rákosiho a Mikuláša Jordána v Prešove, kde sa podieľal na reštaurovaní obrazov v kostoloch a tak sa bližšie zoznámil s tvorbou a technikou starých majstrov. Vďaka podpore priateľov v rokoch 1936 až 1942 študoval na Akadémii výtvarného umenia v Prahe u profesora Josefa Loukotu. Až do konca vojny žil striedavo v Prešove a Prahe. Potom sa usadil v Košiciach, kde aj so svojou nastávajúcou manželkou, uznávanou portrétistkou Editou Spanerovou (1919–1990) vyvinuli čulú organizačnú činnosť a inicio-

vali založenie spolku východoslovenských výtvarníkov Svojina. V roku 1948 študoval umenie v Paríži, v roku 1954 sa obaja natrvalo presťahovali do Bratislavy.

Július Nemčík patril do voľnej skupiny vynikajúcich slovenských maliarov Generácia 1909, ktorí študovali a počas pôsobili v Prahe, resp. v Budapešti (Cyprián Majerník, Ján Želibský, Evžen Nevan, Bedrich Hoffstädter, st., Ester Šimerová-Martinčeková, Dezider Milly, Ján Mudroch, Peter Matejka, Július Szabó, Štefan Bednár, Július Lörincz, Ladislav Čemický a ďalší). Spájala ich generačná príslušnosť, detstvo ovplyvnené zážitkami z 1. svetovej vojny, dospievanie v ťažkých podmienkach hospodárskej krízy a nastupujúci fašizmus. Umeľci vyjadrovali vlastný postoj k meniacej sa spoločenskej situácii a vyslúžili si prívlastok „svedomie doby“.

V 50. rokoch venoval Nemčík série obrazov partizánskym veliteľom Ľudovítovi Kukorellimu a Jánovi Nálepke, navštevoval miesta, kde žili, bojovali a hrdinsky zahynuli. Hoci štúdium absolvoval prevažne vo figurálnom zameraní, čím ďalej, tým viac inklinoval ku krajinomalbe. Vo svojej rozsiahlej tvorbe zobrazoval život dediny a malomesta, prírodné scenérie, slnečné i pochmúrne, aj na obrazoch s protivojnovou tematikou. Zachytil tiež výrazné premeny svojho rodného kraja. Málokto slovenský umelec mal také množstvo samostatných výstav nielen vo svojej vlasti, ale aj v zahraničí. V roku 1973 mu prezident Ľudvík Svoboda udelil titul národný umelec. Zomrel 7. januára 1986 v Bratislave.

Martin Krno

Ján Nálepka, ilustrácia Júliusa Nemčíka v knihe Vráť sa živý (1958).

Hitlerovci opustili našu dedinu, olej, 1954, SNG.

Lekárska poradňa

Starostlivosť o ležiaceho pacienta

Tato starostlivosť by sa nemala v žiadnom prípade podceňovať. Treba kontrolovať prívod tekutín, robiť masáže, zabezpečiť celkovú liečbu a prevenciu krvných zrazenín bandážami dolných končatín a liekmi.

Preležaniny je to poškodenie kože, ktoré vzniká pri trení, častejšie však následkom priameho tlaku na určitú časť tela, spôsobeným dlhým súvislým ležaním pacienta. Hlavné oblasti preležaniny sú krížová oblasť, päty, lakty, oblasti lopatiek a hlava.

Stupne preležanín:

Predstupeň – prejavom je začervenanie pokožky, ktorú keď stlačíme, tak zbledne. V takom prípade je ešte veľká nádej, že sa podarí zabrániť vzniku preležanín.

I. stupeň – začervenanie pokožky – tlaková lézia, sčervenanie, oblasť je opuchnutá, teplá, ale nebolestivá. Prejavuje sa pocitom pálenia alebo svrbenia pokožky.

II. stupeň – pľuzgier – Začínajú väčšie bolesti.

III. stupeň – nekróza – Vytvára sa vred krytý suchou čiernohnedou chrastou z odumretých buniek alebo vlhkým žltohnedým povlakom.

IV. stupeň – vred dochádza k rozsiahlej deštrukcii, odumiera svalové tkanivo, poškodená je aj kosť.

Komplikáciou dekubitu je následné infikovanie baktériami. Najviac ohrozeným miestom je krížová oblasť u ležiacich pacientov. Tam dokážeme predpokladať, že až 90 % postihnutých má infikovaný dekubit krížov, a to v dôsledku stekania stolice a moču do kompenzačných pomôcok (plienok). Komplikovaný stav môže pacienta ohroziť i na živote. V prípade preniknutia do krvného riečišťa môže pacientovi dokonca spôsobiť septický stav.

Pomôcky, ktoré sú nutné pre ležiacich pacientov na prevenciu preležanín:

- Elektrické polohovacie lôžko, možnosť polohovania chrbta, nôh, výškové nastavenie, ale aj šikmé polohovanie s bočnicami.
- Penový antidekubitný matrac s kompresorom, používajú sa ako úspešná prevencia a liečba dekubitov (preležanín).
- Zdvihák elektrický umožňuje zdvihnutie pacienta a jeho následný prevoz napríklad z postele do kúpeľne. Podľa liečebného poriadku tieto pomôcky sú hrazené zdravotnými poisťovňami, predpíše ich lekár z odboru rehabilitácie a pacient musí mať neurologické vyšetrenie a iné vyšetrenie: interné alebo z geriatrickej.

MUDr. Ahmad Charaibeh, PhD, MPH

autor výroku: HEMINGWAY	solmizačná slabika	značka ampérzávit	ručný nástroj	velká plocha pola	tvorca epických diel	pomôcky: OPS, NOČ, NIRA, NZD, ANIMATA	mast	zadná časť chodidla	ako, staby	pomôcky: AER, EAT, ORADEA, MORATO	ročné splátky dlhu s úrokmi	2. časť tajničky	očný lekár
pochodne						rímska bohynia úrody starorím. boh lásky				domáce meno Adolfa			
4. časť tajničky										noc, po rusky			
●	nezbila	živá, po latinsky								zbi			
		3. časť tajničky								nervové vlákno			
kód novozélandského dolára				nástroj na kosenie pretože					sídlo v Indii				
									tmavý, po taliansky				
starorímsky úradník					MPZ Toga vojenské pochody			sadzač					
								ohrom					
uchvátiť						Azorské ostrovy značka obuvi						tajomstvá	viskózna mazľavá kvapalina
obrovský africký strom								drob datív (skr.)			ukazovacie zámeno druh zeleniny		
4 rímskymi číslicami			sídlo v Rumunsku značka stronia							usadenina roztoku 499 rím. číslicami			
stroj na lisovanie					1. časť tajničky								
vzduch, po latinsky								lieť	liatim odober				

Správne vylúštenie tajničky z č. 12 znie: **Dobro a pravda sa navzájom podmieňujú.** Knihu posielame Miroslavovi Mokrenovi z Košíc.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Ríšsky štátny minister a generál polície Karl Hermann Frank sa rozhodol zrušiť v protektoráte stanné právo. Obrátil sa v tejto veci na bábkového prezidenta Emila Háchu:

„Čo súdite, pán protektorátny prezident, o našom pláne zrušiť stanné právo?“

„Preboha, prosím, nerobte to,“ šušlal Hácha, „veď ide o jediné právo, ktoré Česi ešte majú!“

Keď sa 1. decembra 1943 skončili rokovania Spojencov v Teheráne na najvyššej úrovni bez jednoznačnej podpory Spojeného kráľovstva otvoriť západný front, britský minister zahraničných vecí Anthony Eden našiel vo svojej hotelovej izbe malú pozornosť – 14-ročné dievča. Rozčúlený utekal na recepciu s otázkou, čo to má znamenať.

„Ale no,“ usmieva sa recepčný, „kým sa vy, Angličania, k ničomu rozhybate, tá už bude dospelá.“

Dvoch Čechov pre šepkanú propagandu odsúdili nacisti na trest smrti zastrelením. V poslednej chvíli ho im zmenili na trest obesením.

Pod šibenicom sa jeden nakloní k druhému a zašepká:

„Nevravel som ti? Už im dochádza munícia.“

Po Česku kolovala hádanka: Kto počúva najhorlivejšie, kto je najlenivejší, najpracovitejší a najzdvorilejší? Odpovede:

Najhorlivejšie počúvajú Česi. Cez deň Háchu a v noci zahraničný rozhlas.

Najlenivejší sú Taliani. Celú vojnu si nechávajú podkurovať od Nemcov.

Najpracovitejší? Predsa Nemci. S jedným volom zorali celú veľkoneckú ríšu.

Najzdvorilejší sú Rusi. Odpravovali Nemcov zo Stalingradu až k Berlínu.

Milióny Nemcov padli na frontoch, preto sa hneď po vojne ukázal katastrofálny nedostatok mužov. V Mníchove stretne dáma priateľku: „Ty si tehotná? Ako si to dokázala?“

„Styky, drahá, styky!“

(Podľa knihy Jána L. Kalinu Tisíc a jeden vtíp)